

**YOQI JAMSHED JUMAQULOV HAYOTIVA ILMIY-IJODIY
FAOLIYATGA BIR NAZAR**

TERMIZ DAVLAT UNIVERSITETI

XORIJIY FILOLOGIYA FAKULTETI

TOJIK TILI TA'LIM YO'NALISH

I 2-BOSQICH TALABASI **ISTAM SIROJOV**

JAMSHID DARBANDIDAN

JAMSHED CHAG'ONIYGACHA

ОТ ДЖАМШЕДА ДАРБАНДИ

ДО ДЖАМШЕДА ДЖАГАНИ

(Или взгляд на жизнь и научно-творческую

деятельность Джамшеда Джумакулова)

FROM JAMSHED DARBANDI TO JAMSHED

JAGHANI (Or a look at the social and

academic life of **Jamshed Jumakulov**)

IZOH:

Ushbu maqolada Termiz davlat universiteti o'qituvchilaridan biri Jamshed Jumaqulov Panjievichning hayoti va ilmiy-ijodiy faoliyati haqida so'z boradi. Maqola birinchi marta muallif hayoti va ilmiy-ijodiy faoliyatini shaxsiy o'rganish nuqtai nazaridan yozilgan. Jamshed Jumaqulov filologiya fanlari nomzodi, shoir, publitsist, tarjimon va xattot sifatida katta yutuqlarga erishgan. Dastlab u o'z avlodi va tug'ilgan

shahrining taxallusi bilan qalam tebratgan bo‘lib, “Munjik Termiziy va Chag‘oniy adabiy muhiti 10-11-asr boshlari” mavzusida nomzodlik dissertatsiyasini himoya qil

Аннотация:

В данной статье рассказывается о жизни и научно-творческой деятельности одного из преподавателей Тирмидзского государственного университета Джамшеда Джумакулова Панджиевича. Впервые статья написана в рамках личного изучения жизни и научно-творческой деятельности автора. Джамшед Джумакулов является кандидатом филологических наук и имеет значительные достижения как известный поэт, публицист, переводчик персидской каллиграфии. Сначала он использовал прозвище своего поколения и родного города, После защиты диссертации на тему «Мунджик Тирмизи и литературная среда Чагани в X и начале XI века», По рекомендации учителей он взял прозвище Чагани.

Annotation:

This article discusses about the social and academic life of one of the teachers of Termez State University, Jamshed Jumakulov Panjievich. The article was written for the first time from the point of view of personal study of life and scientific and creative activity of the author. Jamshed Jumakulov is a candidate of philological subjects and has significant achievements as a poet, publicist, translator of Persian calligraphy. At first, he used the nickname of his generation and his hometown, After the defense of his thesis on “Tirmidhi’s Munjik and the literary environment of Chaghani in the 10 th and the beginning of the 11 th century”, On the recommendation of his teachers, he took the nickname Chaghani.

Kalit so‘zlar: Darband, Jamshed Jumaqulov (Jamshed Panjizod, Jamshed Darbandiy, Jamshed Chag‘oniy), Chag‘oniyon, Chag‘oniyon adabiy muhiti, Munjiki Termiziy, olim, shoir, Zullisonayn, publitsist, xattot.

Barchamizga adabiyot ta'rixi hamda ilm va adab ahlining hayoti va faoliyatini o'rganish jarayonidan ma'lumki, ularning ko'pchiligi dastlab kichik ishlarni o'z zimmasiga olib, so'ngra ilm-fan, ijod cho'qqilariga ko'tarilganini adabiyot tarixidan, olim va faylasuflar hayoti va faoliyatini o'rganishdan bilamiz. Ular ham o'z laqablarini o'z shaharlaridan, avvalo otalarining nomidan olganlar. Mavqei kengaygach, ular o'zlarini kengroq doirada, ya'ni ma'lum bir adabiy muhitda tanishtirdilar. Xuddi shu hodisani Jamshed Jumaqulov hayoti va ijodida ham kuzatamiz, bu maqola aynan shu mavzuda.

Darband Surxon vohasining eng go'zal va qadimiy tog' qishloqlaridan biri hisoblanib, ko'plab notiq va adiblarni yetishtirgan. Jamshed Panjizod, Jamshed Darbandiy, Jamshed Chag'oniy ismlari bilan mashhur bo'lgan Jamshed Jumaqulov shu zaminning obro'li farzandlaridan bo'lib, tavallud topgan sanasi 1974-yil 7-dekabr. Otasining shu qishloqning ziyolilaridan edi. Otasining ismi Panji bo'lib, juda saxovatli odam bo'lgani uchun qishloq ahli uni "Panji yigit", ya'ni yosh Panji, deb atashgan. 13 nafar farzandning mehribon onasi hamda ko'plab nevaralarning badavlat buvisi bo'lgan onasi Munavvar momo qishloqning dono, mohir ayollaridan biri bo'lgani uchun xalq orasida "Munavvar so'fiy" deb atalgan. Jamshed Jumaqulovning boshlang'ich ta'limi 1982-yilda o'zi tug'ilib o'sgan shahardagi "Mirzo Tursunzoda" nomidagi 11-maktabda boshlanib, 1992-yilda tugaydi. U shu maktabning faol o'quvchilaridan bo'lib, ustozlari, sinfdoshlari hamda boshqa maktabdoshlari orasida alohida obro' va hurmatga ega edi. Uning o'qish va yozishga qiziqishi shu davrda paydo bo'ldi. Jumladan, u o'zining "She'riyat, taqdir va tarix" nomli ilk risolasining muqaddimasida shunday deydi: "She'riyatga muhabbatim maktab yillaridayoq, taxminan 4-5-sinflardan boshlangan. Mustaqil o'qigan birinchi asarim "Jingalapo echkisi haqidagi ertak" edi. Keyin "Abxaziya ertaklari", "Laku Pak" va boshqa kitoblarni o'qiy boshladim. O'shandan beri men o'zim uchun bir nechta daftarlar yaratdim. Biri lug'at, ikkinchisi til va adabiyotga oid zarur ma'lumotlar (asosan fors-tojik, o'zbek va jahon shoir va yozuvchilari hayoti va ijodi haqida), uchinchisi menga juda yoqqan she'riy va nasriy asarlar, to'rtinchisi yod olishim kerak bo'lgan she'r va

g'azallar va shu kabilar. Biz bir guruh qishloq bolalari chorva ortidan yaylovga borardik. O'zim bilan cho'ntak daftarimni ko'tarib, buta yoki daraxt soyasida o'tirib kitob o'qirdim. Vaqt o'tishi bilan atoqli shoir Bozor Sobirning "Chinalab, totib" kitobiga ko'zim tushdi. Qanchalik ko'p o'qisam, she'rlariga qiziqishim ortdi. Shu kungacha Bozor Sobirning she'rlarini ishtiyoq bilan o'qiyman. – Har safar uni qayta o'qiganimda, undan yangi ma'nolar ochaman.

Ustozlar uning ijodiy qobiliyatini payqab, badiiy tanlovlarga olib borishgan. U kitobni va kitobxonlikni yaxshi ko'rgani uchun maktab kutubxonasida ko'proq kitob o'qishi uchun ustozlari sharoit yaratib berishgan. Jamshed Jumaqulov kitob mutolaasi bilan birga maktab kutubxonasini bezatgan. Shu bilan birga she'r va maqolalar yozib, davriy nashrlarda chop ettirgan. Ayni vaqtda ustozlari maslahati bilan qiziquvchi yoshlarni to'plab, "Shu'lai umed" nomli maktab devori gazetasini tashkil qiladi. U o'ziga qadimiy alifboni ham o'rgatgan, go'zal fors xattotligida qishloqdagi uchta maktab o'rtasida o'tkazilgan musobaqalarda munosib o'rinlarni egallab, "Navro'z bayramiga oid xattotlik namunalarini yaratgan. Ustozlari uning iste'dodi va salohiyatini payqab, kelajagi porloq ekanini, oliy o'quv yurtlarida o'qishni davom ettirishi kerakligini ta'kidladilar. Shunday qilib, 1992 yilda Jamshed Jumaqulov o'rta maktabni tamomlab, Tirmiz davlat universitetining tojik tili fakultetiga hujjat topshirib, talabalik baxtiga muyassar bo'ldi. U ushbu universitetda 5 yil tahsil olib, ustozlari, kursdoshlarining hurmati va e'tiborini qozondi. Bu davr uning hayotidagi eng og'ir davrlardan biri hisoblansa-da, u hech qachon o'qish va yozishdan uzoqlashmagan. Shu bilan birga, u darsdan keyin moddiy ehtiyojlarini qondirish uchun ishladi. O'qish ham, mehnat qilish ham og'ir bo'lsa-da, uning qat'iyatini susaytirmadi, aksincha, ilmga, ijodga ishtiyoqi kuch berdi;

Talaba, hozir yosh yigit Jamshed Jumaqulovni Tirmiz shahridagi ko'ngillilardan biri, Surxondaryo tojik madaniyat markazi raisi Abdusattor Hasanov (ruhlari tinch bo'lsin) tojikcha dars tashkil etgan. Tirmizshahrdagi 10-maktabda tojikistonlik kadrlar yetishmasligi sababli u yerda o'qituvchi bo'lib ishlagan. U o'zining kasbiy mahorati

va mehnatsevarligi bilan a'lo baholarga o'qishni davom ettirdi va o'qituvchi sifatida markaz o'qituvchilari va faollarining olqishi va e'tirofiga sazovor bo'ldi. Bu davrda uning she'rlari, qo'shiqlari, maqolalari gazetalarda tinimsiz bosilib turdi. Shu bilan birga, u texnik musobaqalarda qatnashdi. Shuningdek, u avvalgidek "Navro'z" tantanalarida ham go'zal fors xattotligida ifodali buyumlar yaratib, ustozlari va sinfdoshlarini xushnud etdi. Nihoyat 1997 yilda universitetni imtiyozli diplom bilan tugatdi. Universitetni tamomlagach, shaharda qolib, oila boqib, keyin harbiy xizmatni o'tagan.

Jamshed Jumaqulov muddatli harbiy xizmatni o'tab bo'lgach, 2001 yilda Termiz shahar Arxeologiya muzeyida kichik ilmiy xodim sifatida mehnat faoliyatini boshladi. U ushbu joyda olimlar bilan ishlagan va arxeologik qazishmalarda qatnashgan. Biroz vaqt ishlagandan so'ng, u qadimiy qo'lyozmalar bilan ishlashga qaror qildi. Bu jarayonda u muzey fondida yotgan 100 dan ortiq kitoblarni aniqlab, kataloglashtirdi. Shu nuqtai nazardan, bir kuni u Abul-Hasan Hujviriyning "Kashf-ul-mahjub" nomli kitobiga duch kelib, uni o'rganishga kirishdi. U bu kitobni qariyb 5 yil davomida tadqiq qilib, undan Termiziy haqidagi eng muhim ma'lumotlarni topib, ular haqida maqolalar yozib, viloyatdagi tojik va o'zbek gazetalarida chop ettirdi. Bu borada viloyat radio va televideniyesida ham chiqish qilgan. Uning fidokorona xizmatlari muzey direktori, viloyat madaniyat mudiri, Madaniyat vaziri tomonidan e'tirof etilib, tashakkurnomalar bilan taqdirlanib, muzeyda "Qo'lyozmalar bo'limi mudiri" degan yangi lavozim yaratildi.

Jamshed Jumaqulov 2007-yilda Termiz davlat universitetida tojik guruhi ochilishi munosabati bilan muzeydan universitetga ko'chib o'tgan va shundan beri universitetning tojik tili bo'limida ishlab kelmoqda. "Tojik tili tarixi", "Tojik adabiyoti tarixi", "Adabiy yo'nalishlar", "So'fiy tasavvuf", "Adabiyotshunoslik", "Til nazariyasi", "Adabiyot nazariyasi", "Stilistika" fanlaridan talabalarga saboq beradi. , "Nutq madaniyati" va "Fors tili"ni o'rgangan. Azbaski Jamshed Jumaqulov katta hayotiy va tarbiyaviy tajribaga ega bo'lib, shu kungacha uning yuzlab shogirdlari

undan hayotiy va ilmiy saboq olib, yuksak natijalarga erishdilar. Tajribali shoir, olim va ustoz bo'lish bilan birga, mohir xattot ham bo'lib, uning bitiklari, xattotlik namunalari o'quvchilar va bu betakror san'at ixlosmandlarining sevimli asariga aylangan. U o'z shogirdlarining tashabbusi va iltimosiga ko'ra kafedrada "Ilm mash'alasi" va "Quyosh favvorasi" nomli ikkita ilmiy-adabiy to'garak tashkil etadi va bu to'garaklarga rahbarlik qiladi. Shuningdek, u hozirda ustoz Ramazon Abdulloyev rahbarlik qilayotgan Surxondaryo tojik madaniyat markazining faol a'zosi, tojik va o'zbek xalqlari do'stligi festivallarida faol ishtirok etib kelmoqda.

Jamshed Jumaqulov ko'p yillar davomida, xususan, tirmiziyshunoslik sohasida ilmiy izlanishlar olib borgan va 2023-yilda Tojikiston Fanlar akademiyasi Rudakiy nomidagi Til va adabiyot universitetida "Termiziyning Munjiki va adabiyotshunosligi" mavzusida doktorlik dissertatsiyasini himoya qilgan. 10-11-asrning 1-yarmidagi chag'oniylar muhiti". Shu mavzuda "Munjik Termiziy va chag'oniylar adabiy muhiti 10-asr va XI asrning birinchi yarmi" va "Munjik Termiziy hayoti va ijodi" nomli ikkita monografiya nashr ettirdi. Uning "Jamshid Jumaqulov Munjik Termiziy va Chag'oniy adabiy muhiti monografiyasiga bir nazar" va "Adabiy muhitga oid qimmatli va keng qamrovli tadqiqot" nomli ilk monografiyasi haqida mashhur olimlar, Chag'oniy adabiyoti tadqiqotchilari sanalgan Bobonazar Murtazoyev va Anzurat Malikzodlar yozgan. Chag'oniyniy" nomli monografiyasida ikkinchisini boshqa olimlar: Umridin Yusupov va Normat Panjiyevlar ham baholagan.

Bundan tashqari, Jamshed Jumaqulov "Tarixi tojik tili" nomli o'quv quroli va "Tarixi tojik tili" darsligi (birinchi qism: qadimgi va yangi davrlar) muallifidir. Uning ma'rifiy kitoblari ham Sayfiddin Nazarzoda, Rahmatullozoda S., Dilmurod Homidov, Normat Panjiyev, Humoyun Nadim kabi tilshunos olimlar tomonidan qabul qilingan va e'tirof etilgan.

Jamshed Jumaqulov o'zining veb-saytlari va boshqa nashr etilgan kitoblaridan ko'rishimiz mumkinki, o'z oldiga qo'ygan maqsadiga erishish uchun qanchadan-qancha mashaqqatli mehnatlardan o'tib, o'ziga ilmiy-adabiy muhit yaratgan. Xususan,

2020-2023 yillar oralig'ida u doktorlik dissertatsiyasini himoya qilish uchun Tojikiston Respublikasining Dushanbe shahriga boradi va u yerda ko'plab taniqli tojik olimlari va shoirlari bilan uchrashadi. Bu davr uning eng muvaffaqiyatli davrlaridan biri hisoblanadi. Azbaski juda kitobsevar va ustozsevar ustoz bo'lib, u tojik ustozlarining mehr va mehriga sazovor bo'lib, tojik adabiyoti, xususan Munjik Termiziy va chag'oniylar adabiy muhiti oldidagi xizmatlari uchun unga Jamshed taxallusi berilgan. Buyuk ustozlari tomonidan Chag'oniy. Bugun esa u ajdodlarining ana shu taxallusini olib, nom qozonmoqda. Uning she'r va nasriy asarlaridan namunalar Telegram va Facebook'da tinimsiz paydo bo'lmoqda. Shuningdek, u ularni "Suvari xayol" va "Vatan ishq" (o'zbek tilida) she'riy to'plamlari, "Quyoshga maktub" nomli nasriy to'plam va "Dar jada'i tirmizishinos" ("Dar jada'i tirmizishinos") ilmiy to'plamini jamlagan. "Termiziy ilmi yo'li") nashrga tayyorlagan.

Ta'kidlash joizki, Jamshed Jumaqulovning 100 dan ortiq ilmiy, adabiy va publitsistik maqolalari. "Ko'p tilli odam", "Ozodamardi Hiradgustar" jamoaviy kitoblarida, mahalliy va xorijiy jurnallar hamda mahalliy va xalqaro ilmiy-madaniy anjumanlar materiallari to'plamlaridan tashqari, "Ovozi tojik", "Ovozi tojik" kabi mahalliy gazetalarda "Sadoi Surxon", "Boxtar", "Xovar", "Surxon tongi", "Tirmiz oqshomi" va boshqalar nashr etilgan. "Sarvodai Surxon" (Toshkent: "Tamaddun", 2011), "Suxanvaroni vodii Hisor" (Dushanbe: "Er-graf", 2021) va "Donishnoma – o'zbek tojik notiqalarining xotiralari" jamoaviy to'plamlarida uning she'rlariga misol bo'la oladi. 20—21-asr boshlari" (Dushanbe: "Donish", 2023) va "Darband darbonliklar" (Toshkent: "Yangi nashar", 2022), "Chashmai xurshed", "Farishtalar duo qiladilar" nomli kitoblari nashr etilgan.

Jamshed Jumaqulovning nasriy va she'riyatidan ko'rinib turibdiki, u og'ir yukni ko'tarib, uni manzilga ko'tarib olgisi keladi. Yashirin og'riqlar uni azoblaydi. U umri davomida ota-onasi, do'stlari va boshqalar kabi yaqinlarini yo'qotib, bir umr eslab qoladi, ular xotirasiga she'rlar yozadi, nutq so'zlaydi. Jumladan, "Darband darbonliklar" yodgorlik kitobida e'lon qilingan ko'p yillar muqaddam yo'qolgan

qadrdon do'sti Ravshanga bag'ishlangan she'ri va bu sodiq do'stga ta'ziya she'ri, uning yashirin dardi biroz ochib berilgan. Masalan:

БА СЎТВОРИИ ДЎСТАМ РАВШАНҚОН

Рафтем, ки дарди дили худ бо ту бигўем,

Ўз пуштаи хокат асаре аз ту надидем.

Кардем даро(з) даст, ки дастат бифишорем,

Ле(к) тобути ту бар кафи дастон бидидем.

Пешонӣ ба тобути ту мондему бигуфтем:

Эй равшании хонаи дил, аз чи хамӯшӣ?

Равшан ба чароғи дигаре хона тавон кард,

Аммо ту зи чи мисли чароғе нахурӯшӣ?

Боз о, ба лаби ғамзадаҳо ханда ту биншон!

Эй Равшани рахшон ту биё, Равшани хандон!

Як бори дигар занг бизан чумла рафиқон!

Эй Равшани бечон ту биё, Равшани пинҳон!

Uning hayot va mamot falsafasi bilan chambarchas bog'langan she'riy va nasriy asarlarida bunday nolishlar ko'p.

O'z-o'zidan ayonki, Jamshed Jumaqulov shunchalik og'ir ruhiy azob-uqubatlarni boshdan kechirgan bo'lsa-da, o'zini fido qilgan, o'zgalarga shodlik, shodlik baxsh etgan ijodkor sifatida ham alohida ajralib turadi. Masalan:

ХАСИС

Ман як одами хасису мумсикам,
Ки ғамамро,
Камамро,
Дардамро,
Сардамро
Бар касе намебахшам.
Оре,
Ман ғаниям аз ғаму андӯх.
Аммо чайбам холист аз сиккаи шодӣ.
То ки бахшам ба касе онро.

ШОИР

Шоир

Намехандад.

Хандааш ҳам як усули гиря аст.

Шеъри ӯ оби чашми ӯст.

Кӯр аст шоир

Аз дидани

Зебоии

Ҳаёт.

Лек

Шеъраш

Чун ҳаёт

Бис-ёр

Зебо-

Ст.

Шоир

На-ме-хан-дад.

МУЪЦИЗАИ ИШҚ

...Оре,

Дӯст бояд дошт!

Дӯст бояд дошт!

Дӯст бояд дошт!

Мисли ман, ки бе ягон шубҳа мегӯям:

Ишқи ман фақат заминӣ, ёки маҳз самовӣ нест,

Балки дорам Ишқ ман бар тамоми коинот.

Jamshed Jumaqulovning she'riy va nasriy asarlari shu qadar kengki, ular har bir mavzu bo'yicha alohida maqola yozishni talab qiladi.

Bir so'z bilan aytganda, Jamshed Jumaqulov atoqli adib, olim va tarjimon Ja'far Muhammad Termiziyning asl shogirdlaridan biri bo'lib, uning uslubiga sodiqlik bilan amal qiladi. Bir paytlar ustози "Beqaror she'r, muvozanatsiz she'r" nomli maqolasida uning she'rlari haqida batafsil to'xtalib o'tgan edi, shu yerda o'sha uzun maqoladan bir parcha keltirish o'rinlidir. Masalan:

“Jamshed Panjizod bir paytlar “She’rshunoslik”, “Hozirgi tojik adabiyoti”, “Tasavvufshunoslik”, “Eronshunoslikka muqaddima” fanlaridan dars bergan men, shu satrlar muallifi bo’lgan o’sha oliygoh Termiz davlat universitetida yillar davomida dars beradi. Va “Jahon adabiyoti tarixi” (1993-1998) va Jamshed bandaning ilk tirishqoq va jonkuyar shogirdlaridan biri (shuningdek, “Chashmai Xurshed” adabiy to’garagi yig’ilishlarida qatnashgan), dars beradi, vaqti-vaqti bilan “bastalik qiladi”. She’riyat.

...Jamshed serqirra shoir. U mazmunni she’rning ruhi, shaklni esa uning idishi yoki shakli deb biladi. Biroq “zamonaviy munaqqidlar she’riyatga mazmun quyiladigan qolip yoki idish sifatida emas, balki she’riyatning paydo bo’lish jarayoni bilan birga shakllanib, shakllanib boruvchi hodisa sifatida qaraydilar”.

...Jamshedning she’riy tili o’sha tilning ildizi dunyo va bugungi kun kurashlari, notinchliklaridir.

...Umuman olganda, Jamshed she’riyatining tili unchalik yangi bo’lmasa-da, u ham unchalik eski emas, uning tili jonli, foydalanishga yaroqli, faol.

...Jamshed chakomalarining aksariyati yarim qofiyali she’r tarzida kuylangan. Ko’rinib turibdiki, Jamshed Nimoy she’rlarini kuylashda kerakli mahoratni egallagan.

...Jamshed jamiyat va tabiatga singib ketgan narsa va hodisalarning mohiyatiga chuqur kirib borishni istaydi.

...Jamshed Panjizod she’riyati ham Tojikiston va Eronning “Yangi she’riyati”dan, ham O’zbekistonda shu oqimning muvaffaqiyatli shoirlari she’rlaridan kelib chiqqan. Binobarin, uning she’rlarida ham Bozor Sobir she’riyatining, ham Sohrab Sipehri va boshqalar rolining ta’sirini ko’ramiz... Muhimi shundaki, uning aytadigan gapi bor va bu so’zlarni o’qigan, eshitgan, ko’rgan. Uning “poetik individualligi”ga ishora qiladi.

Jamshed Jumaqulov ham Termiziy izidan borib, kelajakda ulkan ishlarni amalga oshirishiga umid qilish mumkin...

FOYDALANILGAN MANBALAR

1. “Uzoq Sharq” //- Samarqand: 2022, 4-son
2. “Ko‘p iste’dod egasi”. – DushSana: 2021 yil
3. “Eng dono erkin odam” – Dushanbe: 2022 yil
4. Olim Panjizod “Farishtalar duo qilinglar” – Samarqand: “Mahorat”, 2022 y.
5.
Olim Aanjizod “Quyosh favvorasi (yoki Ja’far Muhammad Termiziy adabiy maktabi)” – Toshkent “Ilm, zakovat, zukkolik”, 2024 y.
6. Rahmatullo Tagoev, Iskandar Mirzo. “Mahbuslar va mahbuslar” –
Toshkent: “Yangi nashr”, 2022 yil
7. “Sarvodai Surxon” Jamoa she’rlar to‘plami. – Toshkent: “Tamadun”,
2011),
8. “Hisor vodiysi so‘zlovchilari” Jamoa she’rlar to‘plami. – Dushanbe:
“Earth-Graf”, 2021 yil
9. Jamshed Jumaqulov. “She’riyat, taqdir va tarix” – Toshkent: 2017
10. Jamshed Jumaqulov. “Termiziyning “Munjik”i va chag‘oniylar adabiy muhiti
“X asr va XI asr boshlari” – Termiziy: 2022
11. Jamshed Jumaqulov. “Tojik tili tarixi” (o‘quv materiallari) – Termiziy.
2022
12. Jamshed Jumaqulov. “Munjik Termiziy hayoti va ijodi” – Termiziy: 2024
13. Jamshed Jumaqulov. “Tojik tili tarixi” (Darslik: birinchi qism